Dalaberg och Hovhult

en områdesanalys

Denna rapport är framtagen av Lisa Åhlström,
doktorand vid Chalmers Arkitektur,
på uppdrag av Uddevalla kommun.

2011

Vill du veta mer om hur du kan vara med och arbeta med
frågor som berör utvecklingen av Norra Uddevalla, hör av dig
till Mötesplats Dalaberg

www.dalaberg.se

INTERREG
www.interreg-sverige-norge.com

MSM
MÖTESPLATS MEDBORGARE
Fredrikstad kommune - Uddevalla kommun

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

UDDEVALLA KOMMUN

AVANCEZ
1829

INNEHÅLL

SÅ HÄR HAR OMRÅDESANALYSEN TAGITS FRAM 4

FÖRORD 6

MÖTESPLATS DALABERG 7

LÄGE och SAMMANHANG 8

DALABERG/HOVHULT – EN HISTORIK 10
“Bland hovfän och fjällkatter” 11
Historik över Navet och Mötesplatsen 14

NATUR/ LANDSKAP 17

ATT BO OCH LEVA I DALABERG och HOVHULT 18
Lillbräckan 20
integration och utanförskap 21

TRANSPORT, PENDLING,
KOMMUNIKATION, KOLLEKTIVTRAFIK 22
kollektivtrafik 23
pendling 24

VERKSAMHET 25
Dalabergs Centrum 25
skola 25
fritidsgård och Grannskapsstugan 26
industri och militär 26

MÖTESPLATSER, ENGAGEMANG, MÖJLIGHETER 28
Mötesplats Dalaberg 28
ekologi som strategi och möjlighet 31

PLANER FÖR OMRÅDET 32
nytt 32
bevarande 32
hållbarhet 33
att använda ÖP 34

I ETT LÄNGRE PERSPEKTIV 34

ARBETETS GÅNG 35
intervjuer 35
workshops 36
en kurs på masternivå 37
ett studentprojekt - Green Seed 38

TANKAR KRING KONSEKVENSER 40
...om man inte gör någonting? 40
...om man satsar på hållbarhetsinitiativen? 40
...om man gör det mesta av vad den här analysen kan ge? 42

FLER KONKRETA IDÉER OCH VISIONER
- några stora, några små 43

MÖTESPLATSENS FORTSATTA ARBETE 44

BILD- och LITTERATURFÖRTECKNING 45

TACK 46

SÅ HÄR HAR OMRÅDESANALYSEN TAGITS FRAM

Uddevalla kommun har med EU-projektet MötesplatS Medborgare (MSM) som mål att öka det upplevda inflytandet bland kommunens medborgare. Dalaberg och Hovhult är det fjärde området där en områdesanalys tas fram i samarbete med invånarna, för att ta reda på hur deras önskade framtid ser ut i hemorten. I en ny modell, där en lokal förening fungerar som remissinstans för makthavarna i Uddevalla, blir Mötesplats Dalaberg och Navet den förening, som blir norra Uddevallas utgångspunkt för detta nya sätt att arbeta med demokrati och påverkan lokalt.

Då Mötesplats Dalaberg redan finns och fungerar som en samling av de projektdrivna insatser som görs i integrations- och sysselsättningsfrågor har det varit naturligt att utgå därifrån i arbetet med denna skrift. Därför har flera besök börjat eller avslutats med deras aktiviteter, som handarbetsträff, språkcafé eller möte med samverkansgruppen Navet.

Följaktligen har Lisa Åhlström, doktorand i arkitektur på Chalmers i Göteborg, arbetat dels med analysen som sådan, dels med metoder för att nå den inneboende kunskap om närmiljön som alla bär på. I möten och aktiviteter på Mötesplats Dalaberg, i intervjuer och vid besök i de båda stadsdelarna har frågor lyfts, kartor ritats och åsikter framförts. Dessa ligger sedan till grund för vad som tas upp i analysen. Det gör att en del saknas och annat kanske är överrepresenterat, men det ger en bild av vad invånarna själva ser som viktiga frågor inför framtiden.

Dessutom har kursen “Sustainable Development in a Local Context” på masternivå vid Chalmers Arkitektur, bidragit med analys-, och idébitar som hjälpt till i arbetet. Studenternas analys av området under hösten 2009 har legat till grund för vilka frågor som ställts först, samt använts som arbetsmaterial.

De studentprojekt som togs fram i samband med kursen handlade mest om centrala Uddevalla, men de projekt som rörde centrums kopplingar till övriga staden och kommunen, samt ett projekt som designades särskilt för Dalaberg, har naturligtvis varit extra intressanta.

Tll slut har nio personer, boende i områdena, intervjuats. De har fått berätta vad som är viktigt för dem vad gäller Dalabergs och Hovhults framtid. Dessutom har många och täta besök i området resulterat i spontana samtal med samt kloka ord och starka åsikter från än fler invånare i Norra Uddevalla.

Många människor som bor eller arbetar i området har alltså fått berätta fritt om hur de upplever Dalaberg och Hovhult. Något som snabbt blev tydligt var att människorna tycker om sitt område, och inte vill ändra många fysiska karaktärsdrag. I stället önskar de sig fler anställda inom områdets verksamheter, fler verksamheter, mänskliga insatser, omtanke och engagemang innan de kommer på tanken att önska sig något byggt, renoverat, ombyggt eller tillbyggt. När intervjupersonerna fått prata ett tag är det underhåll och upprustning som ligger högst på önskelistan över fysiska åtgärder i området. Beroende på vem som får önska har det handlat om gångvägar, attraktivare centrum, fasader, lägenhetsstandard, lekplatser, klotter, grönska och papperskorgar. Från stora till små frågor har dock svaren en sak gemensamt: Man önskar sig förbättringar av vad som redan finns, snarare än helt nya byggnader, platser och service. Men dessa förhållandevis enkla förändringar är lättare än de som ligger högst på invånarnas lista. Det är attityder och föreställningar som behöver förändras säger man, och frågan har då i stället varit hur man gör det.

Vad är politik, vad är planering och vad kan man göra själva?

FÖRORD

Dalaberg och Hovhult utgör en typ av område, som på många sätt finns i de flesta svenska, mellanstora städer. Det är miljonprogramsområdet som fått ta emot den största andelen invandrare och flyktingar i kommunen, och bilden området har utifrån skiljer sig ganska radikalt från hur invånarna ser sig själva.

Inne i området tar man tag i vardagen med många starka krafter som samarbetar på ett, för mig, mycket inspirerande sätt. Man har fler språk att förstå, fler kulturer som samexisterar, fler olikheter att balansera än i många andra områden, men det gör också att det är här man hittar fantastiska, nytänkande och realistiska sätt att arbeta med integration, med dialog och med lokal demokrati.

Jag trodde jag skulle arbeta med önskemål om ombyggnad, nybyggnad, investeringar och kanske en del klagomål, men de frågorna har nästan varit svåra att komma åt. För när jag frågat om området, byggnaderna och platserna har jag fått svar som har handlat om *människorna* som bor här! Det handlar om medmänniskor. Med-medborgare. En mycket kort sammanfattning av vad alla jag pratat med har sagt skulle kunna vara:

"Visst vore det trevligt med lite renovering och uppfräschning, men människorna är viktigare än husen".

Det är lärorikt för vem som helst att följa vilket samarbetsprojekt som helst, men jag vågar säga att jag lärt mig ännu mer, just för att det var i Dalaberg/ Hovhult jag fick vara med.

- Lisa Åhlström, doktorand,
Chalmers Arkitektur 2011

MÖTESPLATS DALABERG

Som en del i projektet MSM väljs en lokal samarbetspartner, i form av en lokal förening, i varje närdemokratiområde ut. I Dalaberg och Hovhult är det Mötesplats Dalaberg som tagit på sig rollen som samlande förening för demokratiarbetet i området.

Till skillnad från de områden där områdesanalyser inom MSM tidigare gjorts (Ljungskile, Bokenäset och Lane Ryr-området) har Mötesplats Dalaberg och Navet på många sätt redan fungerat som det projekt MSM försöker få till. Föreningen Navet har byggt upp en verksamhet kring integration och samverkan och 2009 fick man till slut en lokal som blev Mötesplats Dalaberg . Med olika projekt som finansiärer har Mötesplatsen under det senaste decenniet gått från att vara ett samverkansprojekt till att bli något av ett medborgarkontor. Mötesplatsen samarbetar med områdets många föreningar. Man driver kurser i bland annat matlagning, ibland tillsammans med andra föreningar, men framför allt tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan. Man kallar till möten om områdets gemensamma frågor och kan fungera som den paraplyorganisation för områdets bästa, som varit ett mål för de föreningar som MSM-projektet samarbetar med i övriga närdemokratiområden.

Kanske är sättet som Mötesplatsen drivs, med projektpengar, ett sätt för fler verksamheter att ta efter. Att man sätter verksamheten i fokus gör att Mötesplatsen kunnat etablera sig som aktör i området under flera år. Så även om finansieringen sett olika ut, har Mötesplatsen sakta men säkert vuxit in i en roll som fler lokala aktörer i olika kommundelar skulle behöva.

Mötesplats Dalaberg gav också ut en ettårsrapport efter att man kopplats till MSM-projektet. I den finns mycket av resultat och effekter beskrivna. Hittills visar alla utvärderingar och all dokumentation av Mötesplats Dalaberg att det är ett lyckat sätt att samarbeta här.

"Jag tror inte att man bara kan ta vårt sätt att arbeta på och göra precis likadant i ett annat område eller kommun. Man måste anpassa verksamheten till behoven och individernas resurser i vare enskilt fall" - Nina Andersson, Mötesplats Dalaberg

Under 2010 skrevs en C-uppsats vid Institutionen för individ och samhälle Socialpedagogiska programmet, Högskolan i Väst. Uppsatsen heter *Att bygga broar tillsammans - En studie om samverkan och delaktighet i ett utanförskapsområde* och är skriven av av Håkan Hultgren och Håkan Ringberg. Den handlar om Mötesplats Dalaberg och om Navet och ger en rik bild av hur verksamheten fungerar.

LÄGE och SAMMANHANG

På höjderna i nordöstra Uddevalla ligger stadsdelarna Dalaberg och Hovhult. Båda delområdena består till största delen av flerbostadshus från miljonprogramsåren (1965-75). Dalaberg och Hovhult räknas som något av förorter till Uddevalla även om de bara ligger ca tjugo minuters rask promenad från centrum. Inom analysområdet finns möjlighet att både äga och hyra sin bostad, och det finns alla storlekar från enrumslägenhet till fråstående villa att tillgå. Ändå är det bilden av billiga, små hyreslägenheter och invandrartät befolkning som helt dominerar bilden av analysområdet utifrån. Inom de två delområdena går det dock att hitta stora variationer. Man skulle kunna säga att det blandade området är uppdelat i mindre, mer homogena, grannskapsområden. I Dalaberg och Hovhult bor sammanlagt ca 5800 personer.

Båda stadsdelarna är byggda enligt miljonprogrammets principer om trafikseparering och grannskapsenheter. Det innebär att all biltrafik är hänvisad till att åka runt om områdena, medan insidan är bilfri. Det innebär å ena sidan grönskande områden med promenadvägar och säkra miljöer för barnen att leka i. Å andra sidan innebär det att områdena på flera sätt vänder sig inåt, och att de som inte har ärende hit åker förbi utan att någonsin se denna grönskande, trygga insida.

I Uddevalla arbetar man med utvärdering och uppföljning av så kallade *utanförskapsområden* enligt den definition som Folkpartiet lanserade 2002. Det är ett index baserat på sysselsättning, skolresultat, valdeltagande och inkomst. Dalaberg och Hovhult räknas som sådana områden och det finns därför ganska detaljerade siffror att tillgå på hur befolkningen ser ut angående sysselsättning, ursprung, folkhälsa och liknande.

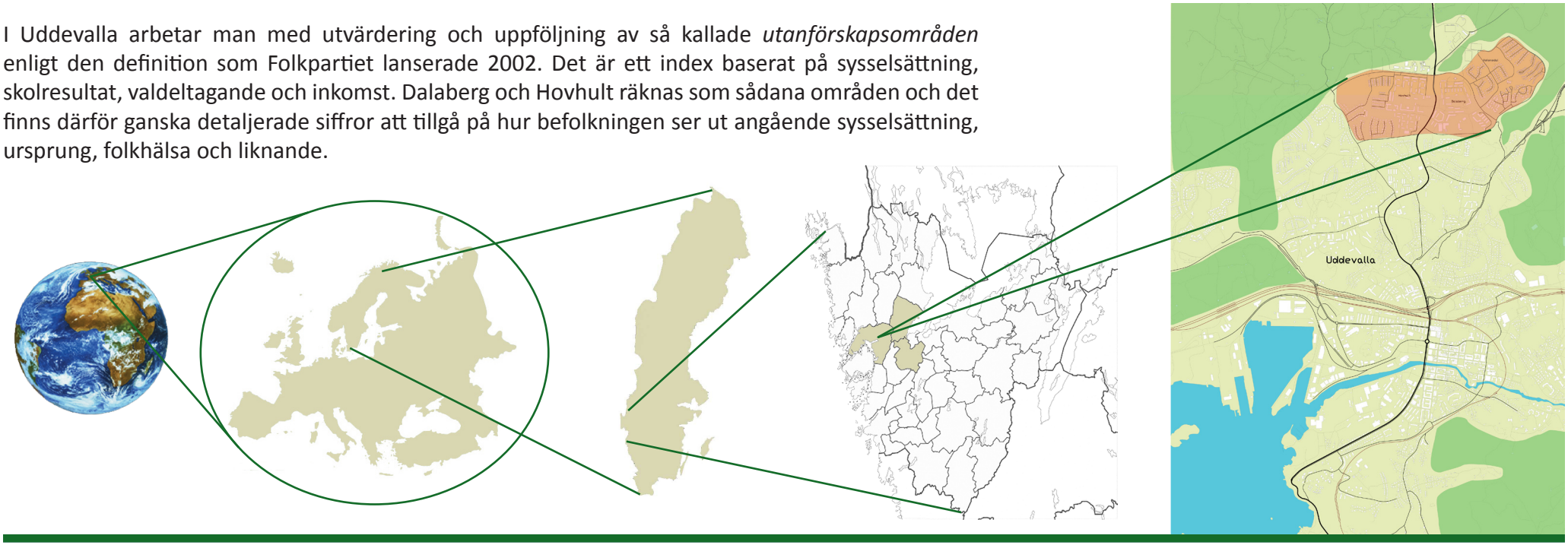

“Få ställen är så baktalade i Uddevalla som Dalaberg och Hovhult. Och visst. Husen är ju vanvettigt trista, bebos av en hel del uppgivna människor och det finns massvis med problem i de båda områdena. Men samtidigt finns där också massvis med liv, liv som är svårt att hitta någon annanstans i Uddevalla.

Speciellt gäller detta de norra delarna av Dalaberg och Hovhult där de trevliga innergårdarna på Hyggestråket, Svedjestråket och Trubaduren där Balladvägen ingår sjuder av liv. Det är barn som gungar, leker jage och spelar fotboll samtidigt som deras föräldrar slänger käft med varandra. Och har man tur att komma till området runt middagstid en lördag får man sig även en resa genom olika matkulturers köksos.

Kontrasten blir sedan slående när man går de få stegen från hyreskasernerna på Trubaduren till villorna på västra Hovhult och senare även Fasseröd. För plötsligt stelnar omgivningen till för att bli Medelsvensson. Visserligen lite mer trygg men också betydligt tråkigare. Det enda som syns till är otroligt vältvättade bilar och välklippta gräsmattor.

Inga barn syns till och nästan inga vuxna heller och de få som kan siktas håller sig på sin kant och antingen tvättar bilen eller klipper gräset.

Men framförallt är det avsaknaden av barnen som märks tydligast. För varken bland de ensamma gungorna eller på den tomma fotbollsplanen finns dom. Om det är den högre ekonomiska standarden som gör att de håller sig inne eller sysselsätter sig med andra saker på andra ställen ska jag låta vara osagt. Tråkigare gör det i alla fall dessa kvarter.”

utdrag från bloggen **www.jansonpaberget.blogspot.com** den 2 maj 2009

HISTORIK

Det område som analyseras i den här skriften består av de två stadsdelarna Dalaberg och Hovhult, som ligger intill varandra i nordöstra Uddevalla. Alldeles intill ligger också Helenedal, en villastad som flera anser hör till det större området man avser med “Norra Uddevalla”. Sammantaget innehåller de tre områdena de flesta skalor, prisklasser och ägandeformer man kan tänka sig för privat boende, men de olika boendeformerna är tydligt uppdelade i mindre områden inom området. Nästan i *enklaver* av hyreslägenheter, bostadsrätter respektive villor.

Så gott som hela analysområdet, så som det ser ut idag, är byggt efter 1965. Flerbostadshusen tillhör miljonprogramssatsningen och villastäderna består även de av hus från främst 60- och 70-talet. Vissa nybyggnationer och ombyggnationer har förstås skett under årens lopp. Den mest spektakulära byggnaden bland dem är Uddevallahems växthus som byggdes i slutet på 80-talet.

Innan dagens bostadsbebyggelse stod här var Norra Uddevallas höjder en stadsnära landsbygd som beskrivs målande i texten *Bland hovfän och fjällkatter* som börjar på nästa sida.

områden i området

Områdets olika typer av natur och bebyggelse gör en promenad till en varierad och spännande upplevelse. Man rör sig på några minuter från skog och en sjöstrand, till tätbebyggt bostadsområde, till ett områdescentrum med butiker. På vägen passerar man villor, flerbostadshus, kyrka, butik, bibliotek och andra verksamhetslokaler utan att korsa en enda bilväg.

Dalabergs bostäder är uteslutande lägenheter. Byggnaderna är flervåningshus som står grupperade kring stora innergårdar.

Hovhult har både lägenheter och villor och består av flera mindre områden inom stadsdelen. Närmast vägen som skiljer Hovhult från Dalaberg står flerbostadshusen i samma skala som i Dalaberg. Åt andra hållet sprider villaområdet ut sig åt väster.

en annan HISTORIK

Tidningen Bohusläningen har under åren gjort många och ingående reportage från norra Uddevalla. På www.dalaberg.info har med tidningens tillåtelse detta reportage från 1997 återpublicerats, och eftersom reportaget handlar om flydda tider på Uddevalla Norr har det ingen betydelse att artikeln är gammal. Den är fortfarande aktuell. Därför fick den vara med även i den här skriften.
Tack till Lena-Karin Andersson och Tack till Bohusläningen www.bohuslaningen.se

"BLAND HOVFÄN OCH FJÄLLKATTER
Ställ dig i korsningen till Dalabergs centrum och titta bort mot Hovhult. Framför dig har du Fjällvägen med bilar och bussar och grå huskroppar i bakgrunden. Men låt oss göra ett litet experiment.

Blunda ett tag, och tänk dig tillbaka till en het julidag år 1870... Humlorna surrar, solen värmer ansiktet. Dra in doften av kaprifol och nyslaget hö. En häst gnäggar ystert. Öppna ögonen igen och se Fjällvägen framför dig, en liten, smal grusväg som ringlar vidare upp mot fjället, Stadsfjället. Där borta på ängarna går den gnäggande hästen i en flock betande unghästar medan några andra hästar vilar i björkdungarnas skugga. Det är stadsborna som släppt ut sina hovfän på sommarbete i Stadsfjällets hult (liten skogsdunge). I folkmun kallas området just för Hovhult, vad annars? Vänd dig om och titta upp mot Sälghugget ett slag. Du ser en stuga, några uthus, trädgårdsängar som prunkar av kål och rovor och kryddsängar med humlestörar. En flock höns sprätter i gröngräset och skrockar varnande när en piga skyndar förbi med skulor åt grisarna.

Flädersaft i bersån
I bersån bakom stugan sitter ingenjör Ljungström med sin tjocka fru och fyra barn medan huspigan serverar källarkall flädersaft. Vintertid bor familjen Ljungström nere i Uddevalla stad, men på sommaren flyttar de ut till sitt landeri på Sälghugget. De byter stanken i stan mot ljuset och den friska luften i kanten av Stadsfjället. Där håller ingenjören sig med husbehovsodlingar liksom många andra av borgarna i stan. Familjens bästa vänner har sitt landeri snett österut över bergen, nära Byrvattnet (Bjursjön) och har kallat utgården för Helenedahl efter frun. (I dag heter området Vännerberg).

Vänd dig ett kvarts varv och följ Myråsvägen med blicken. Den är en smal, gräsbevuxen körväg, lagom för häst och kärra, och leder ner till gården Dalaberg (där vårdhemmet ligger i dag). Dalaberg är större än landerierna. Här bor en bonde som har både kor, får och grisar och drängar till hjälp med gårdens skötsel. Mjölk och kött säljer han till stadsborna och han reder sig gott. Dagsverkshjälp får han av torparna i närheten, främst från torpet Djupedalen som ligger alldeles intill kostigen som leder ner till

Bävebäcken - det är där gångvägen går ner till Lelångenbanan och du kan fortfarande se resterna av torpet.

Kunde inte freda sig

Men vänta! Vad är det där för ljud? Det låter som gnället från ett spädbarn och det kommer någonstans norrifrån, där Hovhult ligger idag. Du ser dig omkring och skymtar något grått mellan trädstammarna ovanför hästängsbetet. Stödd mot bergväggen står en timrad koja med jordtak och en trasig säck som dörr. Det är därifrån ljudet kommer.

Här har pigan Brita dragit sig undan med sitt nyfödda barn. Prästen har skrivit henne som ”Utfattig” i husförhörslängden och noterat ”Fader okänd” vid barnet. Men visst vet Brita vem som är far till barnet. Som tolvåring fick hon tjänst hos en av borgarna nere i Uddevalla och allt eftersom hon växte till sig blev det svårare att freda sig för husbonden. Barnet blev till en natt när husbonden druckit sig till styrka och mod och Brita inte hade så mycken ork att värja sig. När hon tjocknade om magen fick hon gå. Hon var inte den första gravida pigan att söka sig till Stadsfjället. Fattigt folk fanns där, men de hjälpte varandra så gott det gick.

Kallades ”fjällkatter”

Invånarna i Uddevalla stad har inte mycket till övers för Stadsfjällets bebyggare. De kallar dem ”fjällkatter” och tror dem om både tjuveri och horeri, och annat ont. Överallt ligger backstugor och kojor och inte frågar fattigfolket om bygglov eller ägorätt, utan de slår sig ner där de tror de kan försörja sig. Jaja, det finns väl dugliga torpare också och jo visst, det är inte lätt att reda sig på lite, erkänner stadsborna när de pressas.

Innan vi traskar vidare till torpet Gnällen och gubben Anders – låt oss göra en blixtsnabb utflykt till år 10 000 före Kristus. Stå kvar på samma ställe, blunda och titta igen. Framför dig glittrar en djup havsvik som sträcker sig ända bort till innanhavet Vänern. Vågorna kluckar mot berghällarna. Att bergen en gång ska kallas Stadsfjället har stenåldersfamiljen som lagar mat i vattenbrynet ingen aning om.Plötsligt är det något som skrämmer dem. De rusar från stenyxor och matrester i all hast. 12 000 år senare registreras lämningarna som ”boplatsfynd på Hovhult”.

Morgonstjärnan faller

Vi gör ett nytt hopp i tiden – fram till slutet av 1500-talet, en kall decemberdag strax innan jul. Det är gryning och en tidig vandringsman gapar förvånat när han ser hur morgonstjärnan ramlar ner i

skogen! Han faller ner på knä och knäpper händerna i bön när han ser hur stjärnan får skogen att flamma upp i ett enda stort eldhav. Den stora skogsbranden slocknar inte förrän den nått insjöarna i Dalsland och Kopperödsälven i Lane Ryr. Flera månader efteråt brinner det fortfarande i jorden. Århundradena därefter är Stadsfjället hedlandskap utan vare sig träd eller buskar. Folket återvänder snart, bor i jordkojor och hålor, fiskar och jagar och överlever mot alla odds. Under 1700- talet råder svår vedbrist och Uddevalla stad anställer en skogvaktare och driver processer mot fattiga fjäll-torpare för olaga skogshygge.

Hur gick det då för morgonstjärnan? Jo, den hamnar i en myrsjö, inte långt från torpet Gnällen som ligger nordväst om Helenedal. Där ligger en metertjock röd sten med hästlass av roströda avlagringar runt sig. Det sägs att en torpare som dikade ut myren vräkte ner morgonstjärnan i en lergrop.

Piskade och slog

Allt detta om morgonstjärnan hade Anders på Gnällen att berätta för skollärarens storögda pojkar just den här heta julikvällen 1870. Pastor Vannberg i Uddevalla och ingenjör Ljungström har nämligen startat en skola på Stadsfjället.

”Fjällkatternas” många ungar var för okunniga i kristendom, tyckte prästen, och sökte efter en lärare som passade till folket. En av de sökande till lärartjänsten i Gnällen var en man, sex fot och två tum lång, med stora nävar, och som fick provundervisa i Lancasterskolan i Uddevalla. Han piskade med rotting upp två lymlar och utdelade ett otal örfilar under själva provet och pastor Vannberg blev nöjd och sa till skolrådsgubbarna att här har vi den nye läraren på Stadsfjället!

Låt oss lämna 1800-talets Hovhult, Sälghugget, Dalaberg och Helenedal och återvända till nutid. Var det här bara en resa i fantasin? Nej, det mesta är sant och har hänt. (Fast det där med morgon-stjärnan kan ju vara en skröna förstås. En annan variant är att det var fienden, det vill säga de elaka svenskarna, som en torksommar tände på skogen. Bohuslän blev svenskt först år1658).
Hembygdsföreningen i Uddevalla har forskat en del kring hur det såg ut förr i våra norra stadsdelar, men det finns mycket kvar att ta reda på för den nyfikne.”

Lena-Karin Andersson
lena-karin.andersson@bohuslaningen.se

Källor:
Uddevalla Hembygdsförening,
Bohusläns Föreningsarkiv,
Rapporten Fjällkatter - om Trubaduren och Sälghugget (Nilsson / Svensson).
Bjarne Rehnberg, Dalabergsbladet

HISTORIK
över Navet och Mötesplatsen

Dalabergsgruppen startade redan 1988. Sedan 1996 kallas denna samverkansgrupp för Navet. Från början hade gruppen representanter från fritidsgården, fältassistenterna, socialsekretere, kvarterspolisen och en kurator. Idag sitter boende, föreningar, studieförbund, bostadsbolag, kyrkan, bibliotek, förskola, skola, öppna förskolan, fritidsgården och andra verksamma i området också med på mötena. Allt handlar om att hitta samsyn och samarbeten för områdets bästa.

Under 90-talet sattes gruppen på prov då det var stora motsättningar mellan ungdomar med utländsk bakgrund och svenska rasister. Det ledde till att Dalabergsgruppen startade två projekt - ett folkraceprojekt där man byggde och körde folkrace, och projektet Chess som gick ut på att skaffa sommarjobb till ungdomarna. Ungdomar från de båda grupperna fick arbeta tillsammans och man vände bråket till respekt. Båda projekten slog mycket väl ut. Det gjorde att Dalabergsgruppen insåg det stora värdet av denna slags samverkan och idén till Navet föddes.

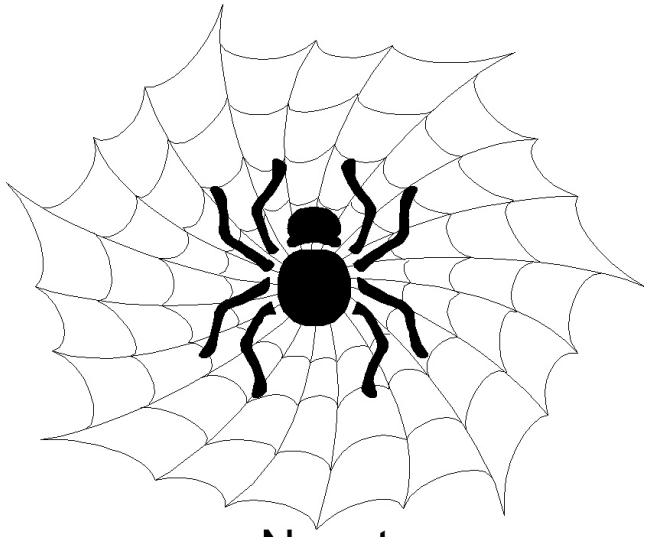

Projektet Vårt Dalaberg startades 1996 och projektet fick sin finansiering från förutom kommunen också från EU, Uddevalla Hälso och Sjukvårdsnämnd, Uddevallahem med flera. Syftet var att ta vara på de krafter som fanns och finns i området för att bryta en trend av arbetslöshet och segregation i ett område med många tomma lägenheter. Målen för projektet var att:

- de boende ska känna sig trygga och vara delaktiga i sitt bostadsområde
- minska omflyttningen
- bidra till att områdets rykte förbättras
- främja arbete och sysselsättning
- samverkan

I samband med Vårt Dalaberg finansierade Rådet för arbetslivsforskning två processledare som kunde anställas under två år (1997-1999) för att stödja projektets verksamheter. Det bildades också en grupp med berörda förvaltningschefer och den politiska ledningen. Gruppen fick namnet Övernavet. Genom att ha regelbundna träffar med Övernavet kunde man förkorta beslutsprocesserna kring projektet så att nya förslag på verksamhet kunde komma igång snabbare. På detta sätt kunde man också stärka samarbetet mellan kommunens olika förvaltningar och Navet.

Samverkansgruppen Navet hade roterande ordförandeskap fram till 2005. Då anställdes en ordförande på halvtid för att få mer stabilitet.

När väl Mötesplats Dalaberg kunde öppnas för några år sedan fick Navet och de verksamheter man byggt upp en än tydligare plattform. Mötesplatsen fungerar idag som något av ett medborgarkontor, med en mycket informell och välkomnande atmosfär och ett otal aktiviteter och verksamheter. Det täta samarbetet med Studieförbundet Vuxenskolan har berikat verksamheten då kursverksamhet, praktikarbetsplatser och föreningssamverkan hittar allt fler samarbetsformer. Syftet är fortfarande samverkan och delaktighet, men som sysselsättningsprojekt når man nya framgångar med instegsjobb och samhällskunskap inom verksamheten.

Texten ovan bygger dels på material från intervjusvar och upplevelser på plats, dels på C-uppsatsen *Att bygga broar tillsammans En studie om samverkan och delaktighet i ett utanförskapsområde*, av Håkan Hultgren och Håkan Ringberg , Institutionen för individ och samhälle Socialpedagogiska programmet SP 07, Högskolan i Väst 2010.

genväg?

Bilder från Bjursjön - Uddevalla Natur- och Kulturguide

NATUR / LANDSKAP

"Det är nära till skog och mark. (…) Det finns en jättefin insjö – Bjursjön. Det är inte långt dit heller. Och kommer du bort dit så finns en fin terrängslinga" - man 46 år

"Man tänker inte på det, men det är nog det mest stadslika som ligger så nära naturen i hela Uddevalla!" - kommunal tjänsteman

"Vill man bo nära naturen i Uddevalla, då får man bo ute på landet, eller på Dalaberg" - man ca 50

Närheten till skog, mark och sjö är en stor tillgång för stadsdelarna i norra Uddevalla. Både skolan och fritidsaktiviteter för barn utnyttjar närheten till naturen när de kan. Naturområdet norr om Dalaberg och Hovhult, med Bjursjön som tydligt uppskattat utflyktsmål, används även av uddevallabor som inte bor allra närmast.

"Det är inte alla västkustbor som vill bada i havet. Jag badar hellre i insjö vilken dag som helst" - kvinna 41 år

Topografin i området är varierad, men aldrig riktigt brant. Med nerförsbacke hela vägen till stadens centrum är det inte konstigt att man säger att man bor *på* Dalaberg, då det ju faktiskt är ett berg man bor på. Man säger dock både på och *i* Hovhult, trots att hult ursprungligen betyder just klipputsprång eller skogsbeklädd bergsknalle.

I enlighet med miljonprogramårens planering står husen i raka rader inom sina grupperingar, men är utspridda över de två stadsdelarna med mycket bevarad grönska emellan.

"Vi går här! Här har jag aldrig gått! För jag har inte sett genom här att man kan det! (...) För att det är roligare!" - skolpojke ca 7 tar en genväg hem genom ett buskage

ATT BO OCH LEVA I DALABERG och HOVHULT

Det är svårt att diskutera boende i Dalaberg och Hovhult utan att beröra en tredje stadsdel - Helenedal. Både med de Chalmersstudenter som besökte området under hösten 2009 och i intervjuer för den här skriften har man pratat om de tre stadsdelarna som något av en boendekarriärskedja, framför allt för familjer.

"Först hamnar man här och gör vad man kan för att fatta Sverige och området och allt. Sen får en jobb och saker är lite bättre och så flyttar de till Hovhult. Sen om den andra får jobb så drömmer man ju om ett eget hus, och då blir det Helenedal. Fortfarande nära här liksom. (...) Ja, då är Dalaberg fortfarande centrum för en. Det är tryggt kanske?" - man ca 25 år

Förhållandet mellan områdena säger något om den styrka Dalaberg har som centrum i nord-östra Uddevalla. Och det är framför allt om Dalaberg intervjupersonerna har talat.

"I Hovhult bor man bara. Man går dit och sover. Sen åker man och jobbar, man åker till stan eller går hit och handlar eller går hit eller nåt. Varför ska man stanna hemma och göra ingenting?" - kvinna ca 60

"De som bor i Hovhult jobbar nån annanstans eller i stan och så lever de resten i Dalaberg. Det är samma ställe, fast det finns mindre att göra i Hovhult, så de går hit när de inte är bara hemma." - man ca 45 år

Områdets centrum ligger i Dalaberg. Det blir naturligt så att alla hänvisar övriga området till hur det relaterar till Dalaberg och dess centrum.

Boendet i de två stadsdelarna är uppdelat i så gott som alla storlekar, prisklasser och ägandeformer man kan tänka sig, utom möjligen de allra dyraste lyxvillorna som inte finns här. Men de olika sorternas boende ligger samlade i små grupper, som tydligt framgår av den karaktärskarta några chalmers-studenter satte samman hösten 2009 (se ovan). Dock saknas större lägenheter bland hyresrätterna. Många stora familjer bor trångt i området, och efterfrågan större lägenheter är stor.

Befolkningsuppgifter för Dalaberg

Hela befolkningen	2372
varav	
0-15 år	536
16-24 år	346
25-64 år	1155
65-	335

Befolkningsuppgifter för Hovhult

Hela befolkningen	2216
varav	
0-15 år	511
16-24 år	273
25-64 år	931
65-	501

siffror från SCB 2009 12 31

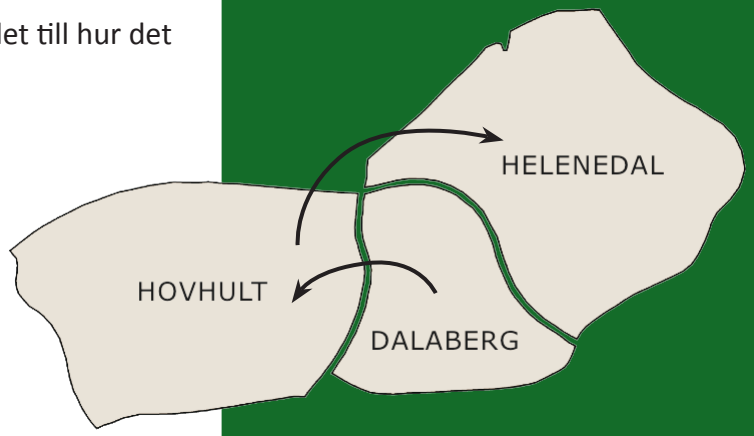

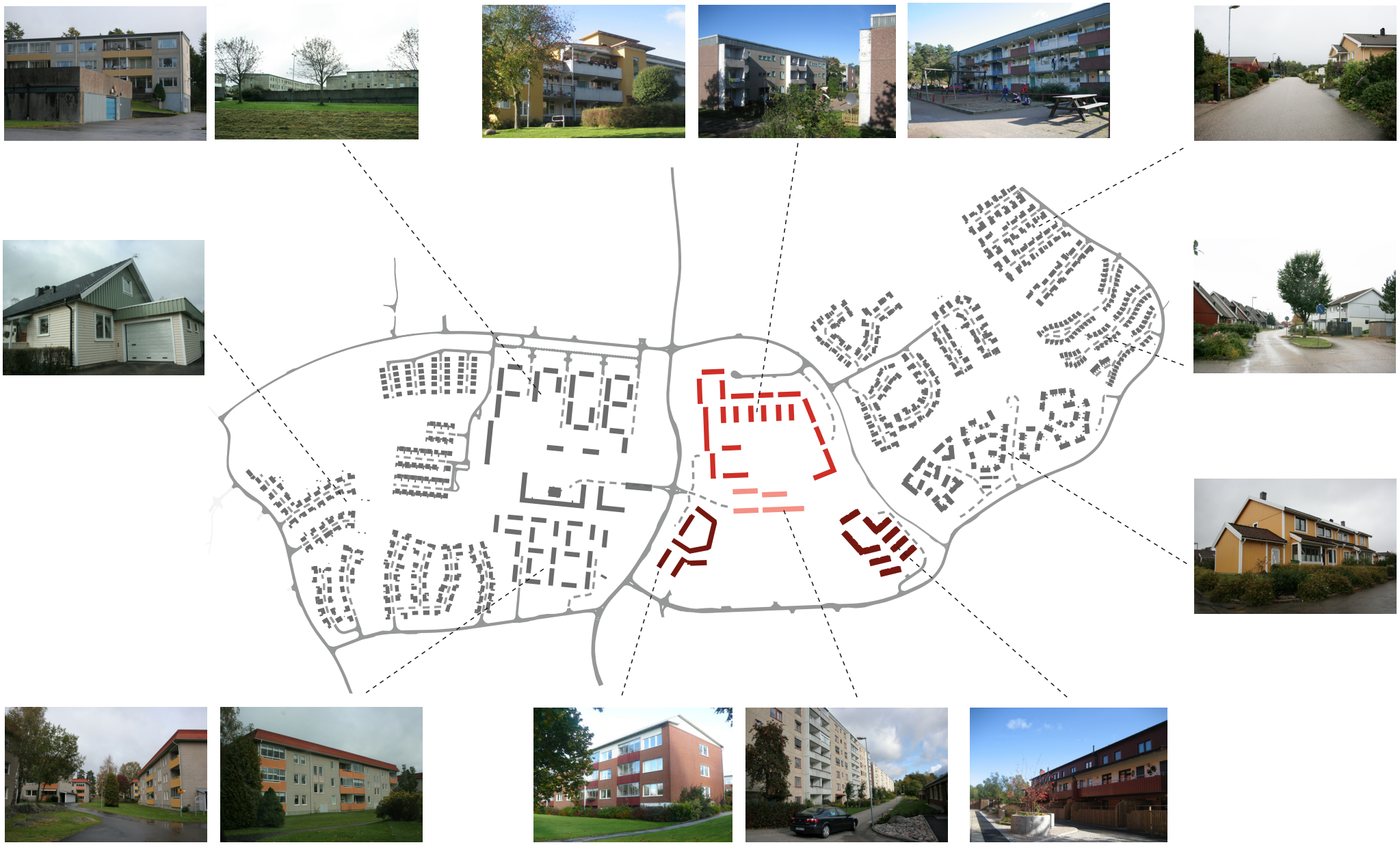

Karaktärskarta

“Det är många familjer som är trångbodda. Det gör att ungdomarna måste vara ute, och det kan ju vara positivt i och för sig, men det kan också betyda negativa saker. Ungdomarna har ingen egen plats hemma. De får ingen studiero och det påverkar skolan. Är man många i en bostad blir ljudnivån lätt hög, och flera har fått störningsanmärkningar för det. Det behövs helt enkelt större lägenheter här. (...) Och så bygger de dyra bostadsrätter och villor någon annanstans och säger att det skapar cirkulation på bostadsmarknaden, men de som bor här uppe hamnar ju sällan i den cirkulationen!”
- Nina Andersson på Mötesplatsen

Villorna är förstås ägda av respektive boende, och det finns även bostadsrätter framför allt i Hovhult. De flesta hyreslägenheter ägs av det kommunala bostadsbolaget Uddevallahem. Undantaget är Lillbräckans kvarter som ägs av Centerplan med förvaltningsföretaget BoVista.

Lillbräckan

Det område förutom Dalabergs Centrum som flest refererat till är de fyra byggnader som utgör “Lillbräckan”.

“Det var nån gång när det började bli att invandrare bodde på Lillbräckan då, så sa man att hela Dalaberg är bara invandrare. Fast det bara var en liten del. “ - man 46

Det som skiljer dessa fyra hus från övriga området är dels ägarförhållandena, dels gårdens utformning. Lillbräckan består av fyra långa huskroppar i sex våningar vardera som står längs med en långsmal gård i mitten. Under gården ligger parkeringshuset. Det är en smart och tillgänglig bostadslösning där man från lägenheten tar hissen till garaget för att få tag på sin bil som kan stå inlåst och under tak. Den platta, långa gården med entréer som vetter in mot mitten har dock blivit ett problem då den används som bollplan, och entréerna blir då fotbollsmål. Över huvud taget har Lillbräckans gård blivit en plats för alla på gott och ont. Den kallas Lillbräcketorget - bara det en signal om att det inte handlar om vilken bostadsgård som helst.

“Dit kommer de från andra gårdar, för där kan de bete sig hur som helst!” - man ca 60

“Lillbräcketorget är så häftigt! Det är alltid folk där och på sommaren är det som att komma utomlands att träffa så mycket folk och det leks och stojas... Det är härligt alltså!” - kvinna ca 60

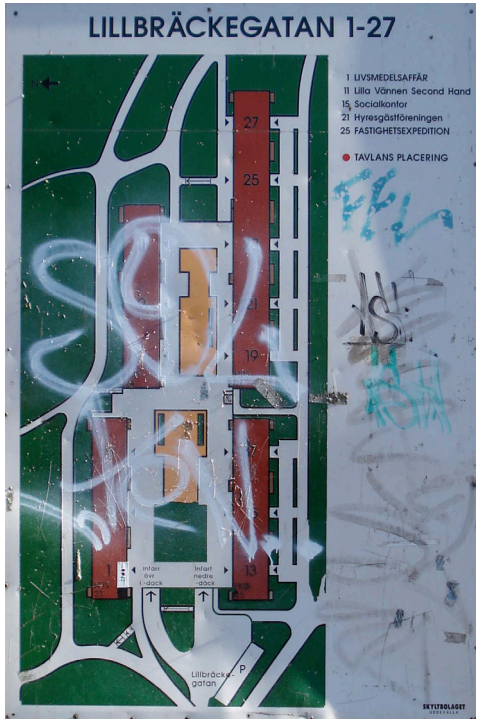

Hur Mötesplats Dalaberg arbetar med de här frågorna läser du om på sidan 30 i kapitlet "Mötesplatser, engagemang, möjligheter".

Hur kommunen arbetar med integration finns beskrivet på kommunens hemsida:
www.uddevalla.se
- kommun/ politik
- integration och utanförskap.

På Lillbräcketorget ligger också en butik. En liten livsmedelsbutik som är mycket uppskattad. Den gör också gården till än mer av ett torg. Bostadshusen runt Lillbräcketorget är slitna och fasaderna skulle må bra av en renovering. I samband med synpunkter som framfördes vid en trygghetsvandring lagades bänkar på gården, men renoveringsbehovet är större än så. Det handlar om att tvätta bort attityder utan att städa bort det positiva i torgets folkliv.

Liknande problem på andra platser har ibland åtgärdats med förändringar i den fysiska miljön. Att visa omvårdnad och omtanke om ett område har i flera andra fall haft effekt. Dessa positiva förändringar måste dock till viss del komma från de boende själva, men kan initieras av fastighetsägaren. Planteringar, ommålning och aktiviteter som tydligt signalerar att "nu gör vi något åt det" kan engagera.

Att många bor i stadsdelarna Dalaberg och Hovhult som en tillfällig anhalt i livet, med inställningen att man egentligen är på väg någon annanstans, är ett problem. Det gör att många verkar anse att området är "någon annans problem" snarare än något man tillhör och är stolt över. Sådan inställning kan också motverkas med åtgärder i den fysiska miljön som tydligt signalerar omtanke, hemkänsla och tillhörighet.

utanförskap och integration

Både Dalaberg och Hovhult räknas som så kallade *Utanförskapsområden.* Ett utanförskapsområde har i en uträkning fått ett indextal baserat på statistik angående sysselsättning, skolresultat, valdeltagande och medelinkomst bland invånarna i området. Om detta tal hamnar under 70 är området ett utanförskapsområde. Uddevalla kommun har satt upp som ett mål att inget område inom kommunen ska ha ett lägre indextal än 65. De två områden som ligger under 65 idag är just Dalaberg och Hovhult. År 2009 hade Dalaberg utanförskapsindex 58 och Hovhult hade 61.

Som exempel på hur dessa jämförelser mellan områden kan se ut kan sägas att i Ljungskile hade år 2009 50,5% av invånarna någon form av eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra i Dalaberg respektive Hovhult är 18 och 19%. Den mest spektakulära siffran i dessa jämförelser är dock arbetslösheten. Riksgenomsnittet är knappt 8% och i Dalaberg och Hovhult ligger siffran på mellan 50 och 60% (2009). Alltså hälften av befolkningen grovt räknat.

"Fast statistiken är ju lite orättvis om Dalaberg för där bor man när man just kommit till landet, och får du ett jobb så flyttar du därifrån, så det är klart det är många arbetslösa" - kvinna ca 45

TRANSPORT, PENDLING, KOMMUNIKATION, KOLLEKTIVTRAFIK

Då området är byggt enligt miljonprogrammets idéer om trafikseparering går all fordonstrafik runtom, snarare än igenom området. Där man måste korsa trafiken finns gångtunnlar och det är lätt att uppfatta Dalaberg och Hovhult som ett mycket tryggt och tillgängligt område ur ett stadsplanerings–perspektiv. Dock har trafikseparering inneburit en del problem då området vänder sig så mycket inåt att det känns avskuret och långt borta från omgivande stadsdelar. De större vägarna mellan Dalaberg och Hovhult, samt mellan Dalaberg och Helenedal blir barriärer i fotgängarlandskapet. Därför byggdes gångtunnlar. Dessa tunnlar är dock ofta mörka och uppfattas som otäcka platser. Trygghetsvandringar i området har handlat mycket om dessa gångtunnlar.

"Gångvägarna. (...) Det är väldigt nonchalant... Ja, vi gick ju den här trygghetsvandringen och då fick vi iordninggjort vissa grejer. (...) Asfaltera, jämna till. Kör man med rullstol så har man ryggskott!"
- man ca 60

Att området är byggt för att vara tryggt för gångtrafikanter och cyklister gör att det verkar naturligt för många att dessa gångvägar prioriteras och hålls efter. På de platser där gångvägar är slitna, trasiga, gropiga och ojämna uppmärksammas det. Då flera också påtalat att bilar blivit ett växande problem, eftersom vissa bilister struntar i förbudsskyltar och kör inom området och inne på bostadsgårdar ändå, blir det än viktigare att gångvägarna hålls efter och fungerar.

"Vi har snart lika mycket trafik på våra gårdar som överallt annars. Vi måste sätta upp grindar och så överallt" - man ca 60

Motortrafiken är enligt vägnätet helt anpassad efter byggnadsstrukturen. Runt de större områdena med flerbostadshus går bilvägarna utan att komma in i området. Men det är alltså inte alla som följer den regeln.

"Ju fler som går och cyklar och är i vägen för de här stollarna, desto bättre fungerar det, och då ger sig fler ut och går och cyklar. Men får de köra sönder det för oss är det ju ingen som vågar cykla här"
- kvinna ca 60

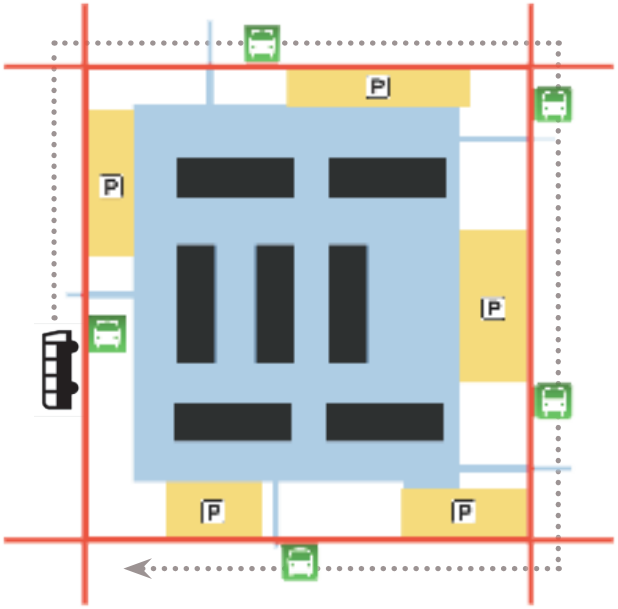

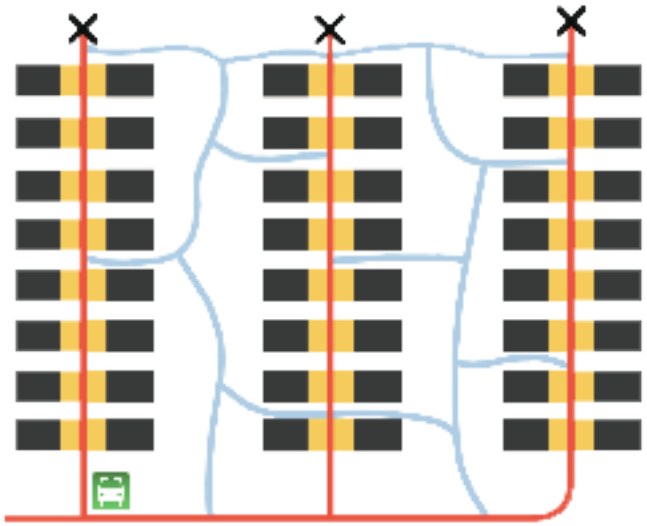

kollektivtrafik

I trafikseparerade områden som Dalaberg och Hovhult är det vanligt att en busslinje går runt området, men bara åt ena hållet. Vanligtvis går bussen motsols runt området för att hållplatserna ska hamna på rätt sida vägen, så man slipper korsa vägen till fots. Märkligt nog går buss nummer 3 runt Dalaberg medsols med alla hållplatser på vägens "yttersida". Att bussen bara går åt ena hållet har kommenterats av de boende.

"Jag bor på den här sidan, och för att åka ner på stan får jag gå hela vägen till andra sidan eller åka med bussen jättelångt runt allt!" - kvinna ca 60

I villaområdena är gatorna i stället återvändsgränder, och för att inte dra in onödig trafik i området finns busshållplatserna ute på den större vägen i slutet på gatan. I de här områdena har dock de flesta tillgång till egen bil, och bussen plockar inte upp lika många passagerare på dessa hållplatser.

"Nej, här vet jag nästan vilka det är som kliver på vissa tider. Man känner igen de som har rutiner. Vissa tider blir jag nog till och med förvånad om nån skulle vilja kliva på här. (...) Ja, jag tror det beror på att de som bor i villa inte åker lika mycket buss helt enkelt." - busschaufför linje 3

Men med undantag för det lilla omaket att bussen bara går åt ett håll runt stadsdelarna fungerar kollektivtrafiken bra för områdets behov. Bussar går både från Hovhult och Dalaberg till stadens centrum och tillbaka flera gånger i timmen.

pendling

Ett par ungdomar påpekade dock att de stadsbussar som går till och från Dalaberg inte verkar passa någon som vill pendla till arbetet i annan ort. De gav exempel på hur en resa till Göteborg, som från Bokenäset tar en timme, tar närmare två från Dalaberg.

"Det är konstigt för jag får antingen gå från Kampenhof till tåget, eller vänta jättelänge på Kampenhof eller så får jag åka buss till Torp för att hoppa på bussen. Jag vet inte om man kan åka nån bra buss till typ Lysekil eller Trollhättan kanske. Men det är som en cirkel - vi har inga jobb, så vi behöver inte ta oss till några jobb och då går det inget sätt att åka dit heller. Och eftersom vi inte har jobb så har vi inte råd att ha bil för att ta oss till något jobb heller." - kvinna ca 18

Vid en enkel sökning på Västtrafiks reseplanerare online visar det sig att hon har fel. På en och en halv timme är man i Göteborg och på endast 40 minuter är man i Trollhättan om man åker kommunalt från Dalaberg. Ändå har hon en poäng. Då man i andra kommundelar talar om att pendla till andra arbetsmarknader, är det inget man tar upp i Dalaberg och Hovhult. Samtidigt är drömmen om att få ett fast jobb det första många nämner i dessa stadsdelar där arbetslösheten är runt 50%.

Då många satsningar i Dalaberg och Hovhult handlar om sysselsättning kan en satsning på möjligheterna att pendla vara ett sätt att visa fler alternativ för några av områdets arbetssökande. Kanske är det bara information om pendling som saknas. Jämfört med landsbygdsområdena runt Uddevalla där man pratar om att bo i regionen, att bo nära både Göteborg och Oslo, så pratar man i Dalaberg och Hovhult om drömmen att få flytta ner till centrum i Uddevalla. Om att få ett jobb - vilket som helst.

"Jag vill bo i stan. Ha ett jobb. Ha det bra." - man ca 20

Kan de sikta längre? Där man i andra kommundelar nästan förutsätter att man har möjligheten att ha bil, kan man från Dalaberg och Hovhult visa att man inte behöver bil utan att kollektivtrafik fungerar för pendling till en större arbetsmarknad - exempelvis inom Fyrbodalsområdet.

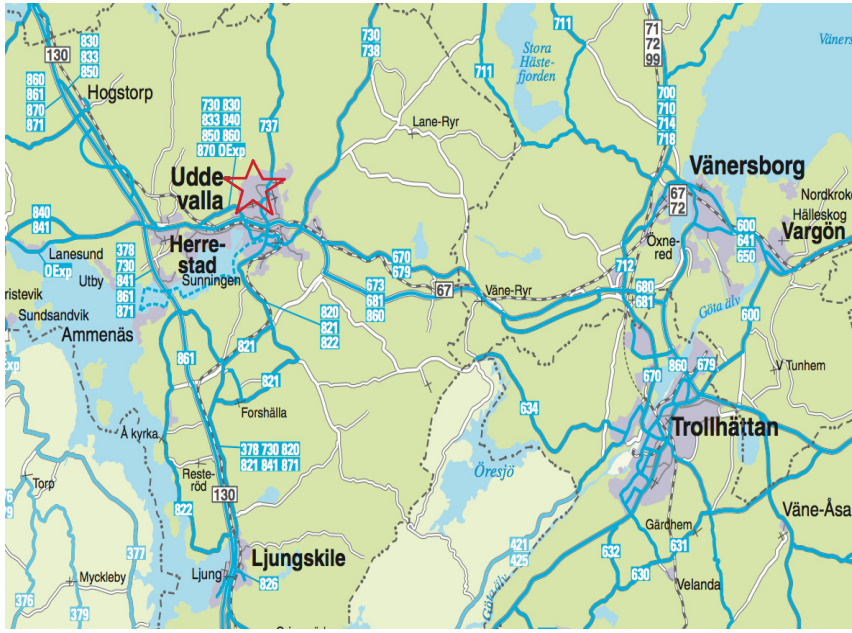

Uddevalla i det större sammanhanget

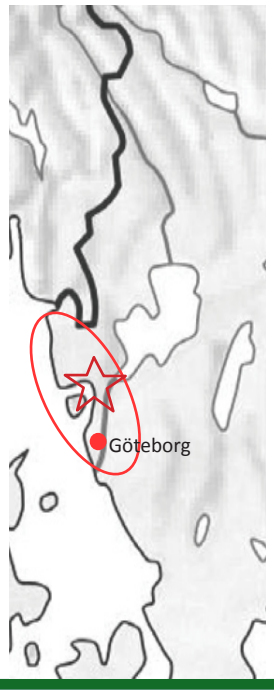

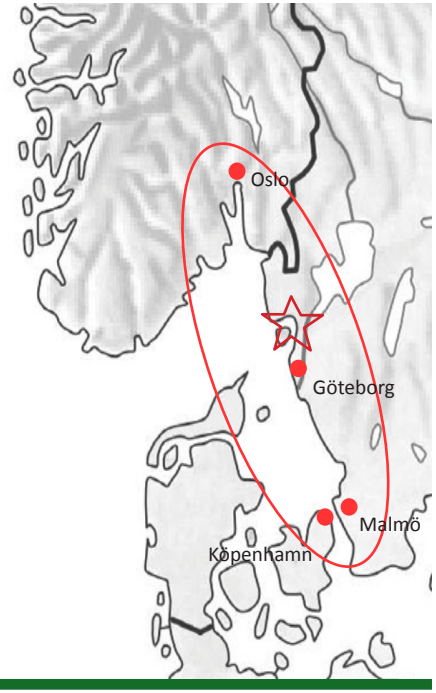

VERKSAMHET

Dalabergs Centrum

Den mesta service som erbjuds i området är samlat i Dalabergs Centrum. Ett komplex byggt på 1970-talet med parkeringsgarage nergrävt under, butikslokaler i markplan och bostäder och verksamhetslokaler blandat ovanpå. Här finns matbutik, kiosk, apotek, frisör, stadsdelsbibliotek, Svenska Kyrkan, fritidsgården och Mötesplats Dalaberg. I anslutning till centrum hittar man även en av områdets två pizzerior. En trappa upp ligger vårdcentral och folktandvård. Internationella skolan har sin matsal i centrumkomplexet och de samutnyttjar en lokal med Mötesplatsen. Bakom Centrum ligger den nyinvigda näridrottsplatsen med konstgräs som utnyttjas flitigt. Kort sagt är det ett mycket levande och använt centrum. Många har dock påpekat att något som saknas här, är en uttagsautomat för kontanter.

En gång om året fylls gångstråket genom Centrum med matstånd och marknadsbord under Dalabergsdagen. Vissa år har det även varit julmarknad.

”Vilken annan stadsdel har en egen dag? Skogslyckans dag finns inte. Tureborgs dag finns inte. Men Dalabergsdagen finns! Det säger en hel del faktiskt.” - man 46

Hovhultsskolan

skola

Alldeles bakom Dalabergs Centrum ligger Internationella Skolan. Det är en F-5 skola (förskola till femte klass) med ca 215 elever. Här arbetar man med Quadriceps som är ett pedagogiskt system som handlar om respekt och hänsyn. I Dalabergsskolan hjälper exempelvis elever i de äldre årskurserna till i undervisningen av de yngre.

Stadsdelen Hovhult har en egen F-6-skola som i elevskaran är lika internationell som den på Dalaberg. Hovhultsskolan har 196 elever och det innefattar även särskola.

När barn och ungdomar i Dalaberg och Hovhult börjar sjätte klass går de främst i Ramnerödsskolan. I en enkätundersökning som genomfördes i Uddevallas högstadieskolor år 2008 påpekades att det är stor skillnad att gå i skolan ute på Bokenäset jämfört med att gå i skolan i Dalaberg. Högstadieeleverna menade att det är märkligt att barn och unga i Uddevalla inte träffas och ser varandras olikheter och olika förutsättningar förrän i gymnasiet. I samarbete med ungdomsfullmäktige och som en del i arbetet med förbättrad integration har därför Uddevallas skolbarn idag gemensamma frilufts- och temadagar som ett sätt att mötas innan gymnasieåldern.

Fritidsgården och Grannskapsstugan

Vägg i vägg med Mötesplats Dalaberg och i halva den östra delen av Dalabergs Centrum ligger fritidsgården. Här är barn och ungdomar upp till 18 år välkomna efter skolan. Fritidsgården är populär och har öppet alla dagar utom måndagar. Här finns sysselsättningar för alla humör. Man kan bara sitta och hänga i sköna soffor, eller spela innebandy i sporthallen.

"Fritidsgården är skitviktig!" - man ca 15

För de yngre barnen finns Grannskapsstugan. Den har funnits öppen i sedan början av 90-talet och hit är alla skolbarn upp till 14 år välkomna. En del kommer tillbaka någon gång i veckan även efter de fyllt 14 då stugan blivit en så stor del av deras vardag. Jouhar som arbetar som projektanställd fritidsledare sedan 1995 har sett områdets ungdomar växa upp i Grannskapsstugan. Till stugan kommer dock nästan endast pojkar. I korta perioder har stugan även haft en kvinnlig anställd på tidsbestämd praktikplats och då har flickorna kommit. Men just då flickorna börjat känna sig hemma med en vuxen kvinna att ty sig till går praktiktiden ut, och flickorna försvinner från Grannskapsstugan igen.

Bordtennis på Fritidsgården

"Flickor behöver en kvinna och de behöver mer tid för att öppna sig och lita på en vuxen. Vi behöver en kvinna här." - Jouhar

Industri och militär

Varken Dalaberg eller Hovhult är i första hand industriområde, men norr om Hovhult ligger Hovhultsverket - ett värmeverk. Ingen ifrågasätter att det ligger här och ingen pratar om några störningar eller liknande. Om området ligger som en barriär mot naturområdet verkar det inte vara värre än att man går runt det. Efter jul hamnar Hovhultsverket i tidningen varje år, då det blivit tradition att bjuda uddevallaborna att bränna sin julgran här.

Längs med resten av Hovhults gräns norrut är naturområdet klassat som militärområde. Det är ett stort övningsområde som sträcker sig långt upp genom skogen och Lane Ryr-områdets västra del.

Hovhultsverket

Verksamhetskarta

MÖTESPLATSER, ENGAGEMANG, MÖJLIGHETER

Dalaberg och Hovhult har rykte om sig. Framför allt Dalaberg. Området har blivit en stereotyp, även om typbilden inte passar in på alla delar. Varje stad verkar ha ett - området med invandrare - byggt under miljonprogramsåren, och med dåligt rykte utåt.

"När de säger Rosengård eller Hjällbo på TV, då tänker vi i Uddevalla på Dalaberg. Sen hör man en massa små goda nyheter om projekt och skolan där och sånt, men ändå så är det 'invandrarområdet' som man tänker på när man hör Dalaberg. Det är ju så. Det är vår förort." - Uddevallabo ca 40

Att Dalaberg och Hovhult har behov av extra åtgärder vad gäller exempelvis sysselsättning och skolgång har man vetat länge. Språkbarriärer och kulturskillnader är förstås något man måste arbeta med och det var också integrationsprojekt som var upprinnelsen till Mötesplats Dalaberg, som redan beskrivits.

Att man nu sätter siffror på något så komplext som utanförskap och samhälleliga strukturer är förstås ett sätt att hitta mätbara verktyg att hantera problemen med. I Dalaberg och Hovhult syns också tydligt att man arbetar aktivt med de frågor utanförskapsindex mäter. Här pågår verksamhet för att sätta människor i så kallade instegsjobb, för att ge första steget ut på arbetsmarknaden. Man försöker arbeta med arbetsmarknadens strukturer och med långsiktighet, så att den arbetslöse inte bara *"hoppar från praktikplats till praktikplats"* .

Mötesplats Dalaberg

Mötesplats Dalaberg erbjuder just sådana här instegsjobb i och med de praktikplatser man tar fram i projektets olika verksamheter. Till instegsjobben hör samhällskunskap och att man pratar svenska på jobbet.

"…och så är det så viktigt att lära sig svenska. Fort. Prata svenska ofta! Och då måste man nöta in det. Och pratar de då kurdiska eller arabiska så kan jag flika in 'Det tycker inte jag' (…) och så måste de ta om det på svenska" -- Åke, arbetsledare för områdesgruppen

Vidare samarbetar Mötesplatsen med Vuxenskolan, och mycket kursverksamhet bidrar till att människor inte bara lär sig vad som erbjuds på kursen, utan lär känna nya människor och använder svenskan mer. Kursverksamheten och projektets verksamhet går ibland samman och på mötesplatsen samlas man till språkcaféer, på biblioteket erbjuds läxhjälp till skolbarnen och verksamheten

stickcafé på Mötesplatsen

bygger helt enkelt på att människor vill hjälpa och hjälpas av varandra. Den enda kritik som framförts mot Mötesplatsen är att verksamheten är alltför inriktad på invandrarna.

"Det borde stå 'här pratar vi svenska' på dörren, för folk tror att 'nä, det är bara för invandrare där'. Och det är ju fel!" - man ca 60

Flera av Mötesplatsens verksamheter skulle svenskar ha lika stor nytta av, och om man lyckas blanda besöksgruppen med fler infödda svenskar är alla överens om att det vore bra. Man har handarbets- eller stickcafé på tisdagseftermiddagar och även om en och annan svensk dykt upp är det något som skulle kunna locka fler. Över huvud taget fungerar integrationsdelen av projektet på Dalaberg väldigt bra gentemot dem som ska integreras, men mindre gentemot dem som de integrerade ska integreras bland.

Även om många talar om Dalaberg och Hovhult som man bara bor i tillfälligt, är det många som bor kvar, som vill bo kvar, och gör området till sitt. Alla flyttar inte, och många går sysslolösa. Det satsas mycket på sysselsättningsåtgärder, men mer behövs. Kulturella skillnader gör också att det är fler kvinnor än män som inte arbetar. Inte minst Mötesplats Dalaberg och Uddevalla kommuns integrations-utvecklare har tydliga sammanställningar över vad som görs och varför i området. De boende själva önskar sig förvisso jobb, men ser också att det finns möjligheter som inte tagits vara på.

"Det finns inga pengar, säger man jämnt, men det handlar ju om att våga satsa. Vi kostar ju bara pengar när vi bara sitter här, men vi kanske kan göra en del av det som bara kostar pengar billigt? Få igång oss, så vi kan söka bättre jobb sen!" - man ca 35

Just ett sådant projekt finns inom Mötesplats Dalaberg där man satt ihop ett arbetslag som hjälper till på området. De tar hand om mindre underhållsuppgifter, gör fint i rabatter, röjer sly och plockar skräp. Deras insatser har varit mycket uppskattade. Gruppen sätts samman av så kallade instegsjobb och en anställning sträcker sig över max sex månader. Då har arbetstagaren fått öva svenska, svenska arbetsrutiner och kanske skaffat sig en bra referens inför vidare arbetssökande.

"...då kanske det är viktigt med en svensk referens också. Ett svenskt namn."
- Åke, arbetsledare för områdesgruppen

Den här arbetsgruppen handlar alltså om väldigt mycket mer än att ta hand om området. Det handlar om integration genom att lära sig inte bara att ha ett jobb, utan även andra delar av det vi kan

kalla samhällskunskap. Den enda kritik som förts fram mot Mötesplats Dalabergs verksamhet är att den är just så inriktad mot invandrare och flyktingar.

”Det är synd att inte svenskarna använder mötesplatsen. Jag har frågat flera och de säger att ’det är för mycket invandrare’ och ’det är bara för invandrare’. Folk tror att det är bara för invandrare. (…) Vi skulle inte lägga kurser här egentligen. Språk och så. Det skulle ha stått på dörren att ’här pratar vi svenska’ nästan” - man ca 60

Många aktiviteter är svenskarna mer än välkomna till - de är efterlängtade. Stickcaféerna, Öppet Hus där man hjälps åt att sy och sticka bebiskläder till hela områdets nyfödda, språkcaféerna som ju bara handlar om att få använda svenskan. Men det är svårt att få svenskarna i området att inse att integration även handlar om dem. Då fungerade det första projektet för samverkansgruppen på Dalaberg bättre. Det började på 90-talet då invandrade och svenska ungdomar fick bygga folkrace-bilar tillsammans för att sedan tävla med.

“Sånt bygger broar. Vi måste ha vettiga anledningar att träffas helt enkelt!” - kvinna ca 60

Inom invandrargruppen finns naturligtvis också grupperingar, och de olika nations- och kulturföreningarna är en stark kraft i området. Exempelvis somaliska föreningen och kurdiska föreningen syns och hörs när det händer saker i området. Skolorna är också en självklar samlingsplats för barnens familjer på samma sätt som en skola alltid är. Både Dalabergs Internationella Skolan och Hovhultsskolan uttrycker den kulturella mångfalden bland eleverna som något mycket positivt och en styrka.

Även Svenska Kyrkan är aktiv i området - även i samarbete med andra religiösa samfund, exempelvis den muslimska föreningen Sunnicentret. Biblioteket är ännu en samlingsplats där boende kan få information om vad som händer i Uddevalla, likaväl som att läsa tidningar från hemlandet. Men återigen klagar svenskarna på att det finns mycket att göra - men mest för invandrare. En ung man uttryckte att det bara ökar klyftorna att *“de får hjälp med allt, men jag bara för att jag föddes blond ska klara mig själv när det är jobbigt!”*.

Så en tydlig utmaning för Mötesplats Dalaberg i framtiden verkar vara att integrera de svenska Dalabergs- och Hovhultsborna bland de aktiva invandrar- och flyktinggrupperna.

Dalabergskyrkan

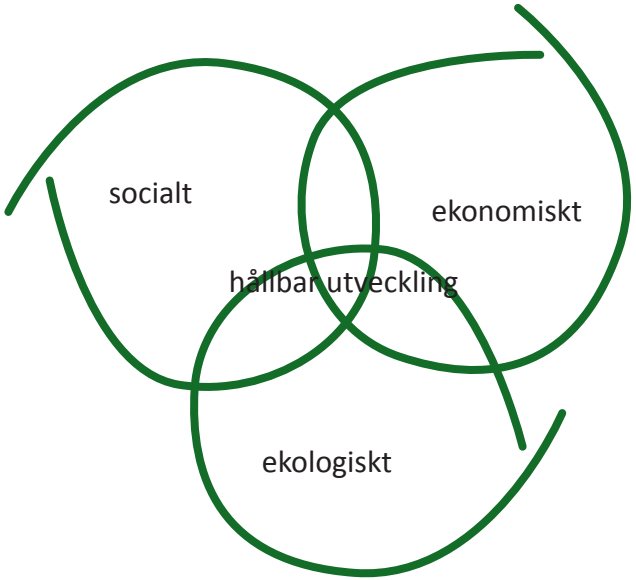

ekologi som strategi och möjlighet

Om vi höjer blicken till globala förhållanden, pekar mycket på att vi behöver bli långt mer självförsörjande lokalt.

Dalaberg och Hovhult har, med många gröna ytor insprängda i förhållandevis tät bebyggelse, mycket goda förutsättningar att bli “den hållbara staden” inom Uddevalla. Hållbarhet i ordets alla bemärkelser, med hänsyn till sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter och konsekvenser.

Då området delvis redan består av byggnader som behöver någon form av renovering inom det närmaste decenniet, finns här möjligheter att bygga om och till på ett sätt som hjälper området bli än mer miljövänligt och hållbart. Det finns redan exempel på miljonprogramsområden som genomgått liknande renoveringar med goda resultat. Lägg till det områdets möjligheter till stadsnära odling och samarbeten kring det, med utgångspunkt i det redan existerande växthuset som ägs av Uddevallahem. Ur arkitektonisk synvinkel har området alla möjligheter att byggas om och till på ett hållbart sätt.

Då man arbetat en tid med människor i Dalaberg ser man också att här finns föreningslivet, engagemanget och samarbetena som krävs för att sådana här satsningar på hållbarhet ska fungera.

Växthuset

PLANER FÖR OMRÅDET

nytt

Uddevalla kommun håller som bäst på att sammanställa en ny Fördjupad Översiktsplan (FÖP) över Uddevalla stad. Det är inte många nyheter i den som direkt berör Dalaberg och Hovhult, men två områden som tidigare varit rubricerade som “utvecklingsområde för bostäder” diskuteras. I det ena undersöker man möjligheterna att i stället för bostäder ge plats för en skola (området märkt 9 på karta 1). I det andra området (märkt 10 på karta 1) funderar man också på att inte låsa idéerna vid bostäder, utan behålla området som grön strövområde. Båda dessa områden ligger inom det som kallas “Friluftsområde av allmänintresse” (karta 3) vilket betyder att man samtidigt värdesätter områdena som strövområde för boende. I arbetet med FÖP arbetar man också med att hitta lämplig plats för nya kolonilotter. Dessutom är en ny vägförbindelse mellan Norra Uddevalla och de nordöstra delarna under utredning, men där är ingenting klart ännu.

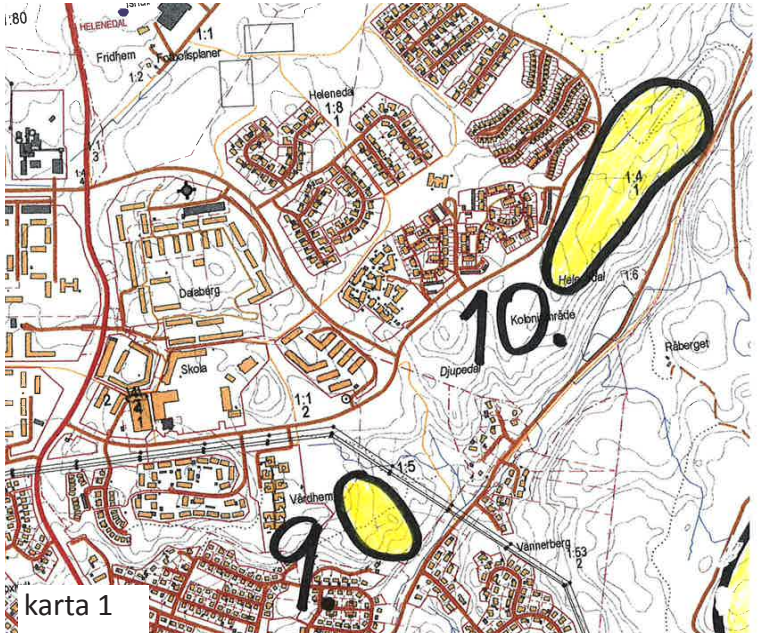

karta 1

bevarande

I gällande FÖP finns viktiga gång- och cykelstråk utmärkta, och den visar tydligt hur Dalaberg och Hovhult kan korsas och vistas i till fots och på cykel. (Karta 2).

Karta 3 visar två områden norr om Helenedal som beskrivs som “område med befintlig tätbebyggelse där detaljplan krävs” (D4) och “område där utveckling av stadsbebyggelsen inte är lämplig” (R2). Det handlar alltså inte om bevarande, utan mer om hur området ser ut just nu, och att det behöver kartläggas bättre. Då Dalaberg och Hovhult ligger precis mot norra gränsen för vad den Fördjupade Översiktsplanen gäller (blå linje) är det också intressant att titta på naturområdet norr om denna gräns. Där ligger bland annat det militärområde som gränsar mot Hovhult i norr, och Översiktsplanen säger inget om någon förändring av detta. Det betyder alltså att Dalaberg och Hovhult fortsatt kommer att ha nära till natur och strövområden, oavsett vad som eventuellt byggs strax söder om stadsdelarna.

karta 2

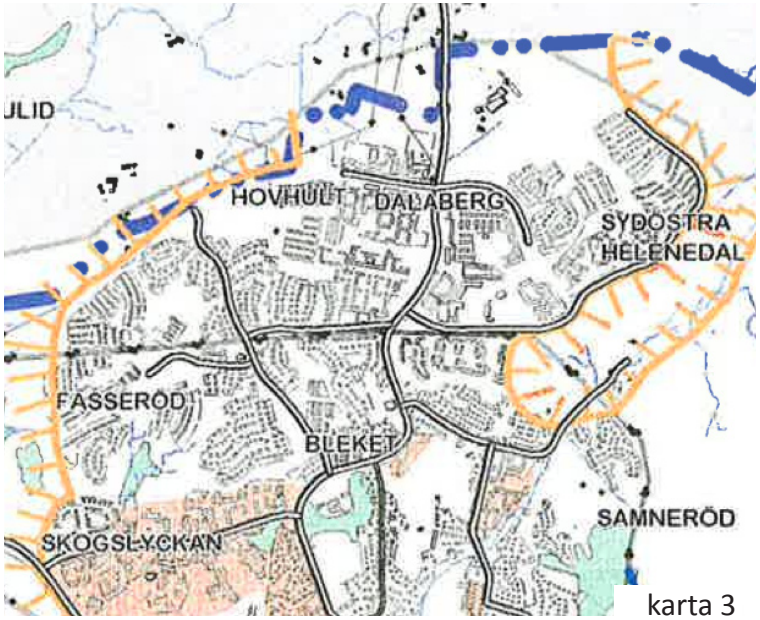

karta 3

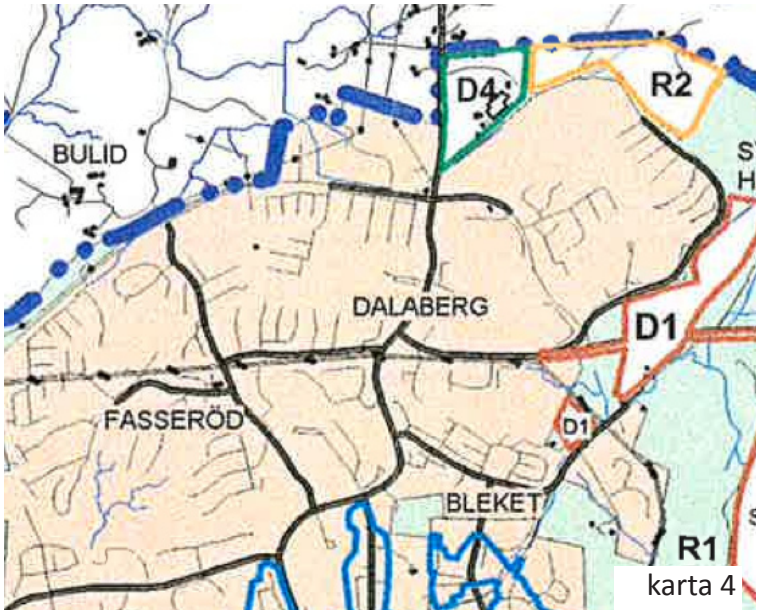

karta 4

hållbarhet

Miljömålen och ambitionerna i Uddevalla är högt ställda. Kommunen är EMAS-certifierad, vilket innebär att man redan uppfyller många miljömål, men man siktar ännu högre. I ÖP står bland annat att läsa bland stadens hållbarhetsstrategier att:

- Vi ska föra en aktiv dialog med berörda aktörer för att stärka infrastrukturen och öka attraktiviteten för vår kommun

Det kan med tanke på vad som tas upp i den här skriften kanske främst associeras till kollektivtrafik och pendling, men även till upprustning av bostadshus.

- Vi ska värna om de mångkulturella värden som tillförs Uddevalla genom invandrare och förhindra utanförskap

Det här handlar ju i högsta grad om Dalaberg och Hovhult där en stor del av kommunens invandrare och flyktingar är bosatta.

- Vi ska värna om och utveckla småföretagarkulturen i Uddevalla kommun

Med tanke på arbetslöshet och sysselsättningsåtgärder kanske det finns vägar för fler att kunna starta eget? Även på Dalaberg och i Hovhult?

- Vi ska ta Uddevalla ett steg närmare mot ekologisk och socialt hållbar utveckling med särskilt fokus på att minska energiförbrukning och bli oljeoberoende

Här finns förstås mycket att göra i kommunens alla delar, men det här är en av många formuleringar om energianvändning och miljöanpassningar. Många mindre åtgärder i liten skala kan man göra lokalt, på plats i respektive område. Från den enskildes sopsortering ända upp till kommunens bostadsbyggnad och trafiklösningar stöds i den här strategiformuleringen.

- Vi ska möjliggöra en mångfald av boenden i attraktiva, goda livsmiljöer med hänsyn tagen till hållbar utveckling

Den här formuleringen kan Dalabergs- och Hovhultsborna peka på när de önskar sig fler bostäder i fler storlekar inom sitt område!

- Vi ska medverka till blomstrande turism och näringsliv

Här pratade faktiskt en av intervjupersonerna om turism inom den egna kommunen. Går det att få Dalaberg- och Hovhultsbor att besöka kusten, och går det att hitta fler anledningar för de som inte bor i dessa stadsdelar att besöka dem?

att använda ÖP

En översiktsplan (ÖP) är inget bindande juridiskt dokument. Det är först när bebyggelse bestäms i en detaljplan som användning, hushöjder och mått kan bestämmas på det sätt man oftast förknippar med planbestämmelser. En ÖP är kommunens rekommendationer och visioner sammanfattade i ett dokument som kan vara vägledande för dem som vill nyetablera eller ändra användningen på områden eller platser i kommunen. Om en idé man vill genomföra har stöd i ÖP har man förstås bättre chans att få gehör för den hos kommunen. Att jämföra lokala initiativ och visioner med vad som står i ÖP kan därför vara ett bra sätt att hitta de frågor man kan samarbeta kring, eller för att identifiera eventuella konflikter.

Hela ÖP och FÖP finns att hämta och läsa på kommunens hemsida **www.uddevalla.se**

Vi kan ta bostadsbristen i Dalaberg och Hovhult som exempel. Det är främst större hyreslägenheter som efterfrågas, och de som väntar på lägenhet flyttar in, ibland innan den tidigare hyresgästen hunnit flyttstäda. Så stor är efterfrågan just idag. Enligt FÖP ska stadens utvidgande främst ske genom en förtätning av centrala Uddevalla, dit de norra stadsdelarna räknas. Här finns alltså utrymme för att hävda att nya bostäder inte bara ska byggas exempelvis vid vattnet, utan att Dalaberg och Hovhult både har plats för och behov av nya bostäder.

I ETT LÄNGRE PERSPEKTIV

När man frågar invånarna själva om deras område har de av naturliga skäl svårt att direkt tänka sig effekter utanför egen livstid och skala, men vi lever alla i ett större sammanhang som vi också måste ta hänsyn till i planeringen. För Dalabergs del handlar framtiden dels om lokala förändringar i staden, politiken, attityder, dels om yttre förändringar i världen, klimat, konjunktur, politik och andra omvälvande förändringar som kan tänkas komma.

Denna analys har hållit sig på en ganska lokal nivå, men inför en omvärldsanalys där man lyfter blicken ytterligare behöver man fundera på exempelvis vad som händer när jobben flyttar utomlands, om flyktigströmmarna ökar eller stryps, om centrala Uddevalla svämmas över...

Oavsett vad framtiden har att erbjuda av både drömmar och skräckscenarier kan en sådan här analys av platsen, och en sådan process som projektet MSM ingår i, utgöra en grund för hur man tacklar det som kommer. Då man utarbetar tydliga riktlinjer för hur man samarbetar, för vem som gör vad, för vad som händer hur, har man större möjligheter att hålla huvudet kallt när beslut måste fattas, konflikter lösas eller kriser avvärjas.

intervjuer

Under arbetet med analysen har jag intervjuat ett flertal boende i området, varav några inne på Mötesplats Dalaberg och i föreningen Navet som ju är Uddevalla Kommuns samarbetspartner i arbetet med ett närdemokratiområde. De har fått berätta om Dalaberg och Hovhult utifrån sina olika perspektiv, och de har också varit mycket olika. Intervjupersonerna valdes till en början bland dem som frivilligt anmält sig till att bli intervjuade, och de har i vissa fall sedan hänvisat vidare till andra personer som tillfrågats.

Dessa "djupintervjuer" har jag, i så stor utsträckning som varit möjligt, låtit vara samtal jag styrt väldigt lite, genom att låta intervjupersonerna berätta fritt om det var och en av dem funnit intressant att prata om, gällande området. Jag har spelat in, och sedan skrivit ner dessa samtal, och, i de fall det har behövts, ringt eller mailat för att få eventuella kompletterande svar eller förtydliganden. Förutom dessa längre intervjuer har jag även varit på flera besök i området utan att presentera mig eller boka möten, då jag stoppat folk på vägen, i butiken, på skolgården eller liknande, och helt enkelt ställt enkla frågor som "Vad är det bästa med att bo här?". Dessa svar har också behandlats som intervjusvar, och finns även bland de citerade styckena i texten.

Jag har dessutom ställt detaljfrågor till berörda tjänstemän vid Uddevalla Kommun när något frågetecken dykt upp kring specifika frågor.

I området har också två trygghetsvandringar ägt rum. En med skolbarn från Internationella skolan och en med frivilliga boende i området. De frågor som togs upp och svaren man fick har också utgjort material till denna analys. Kring några av de förslag som dök upp under vandringarna anordnades en omröstning i en så kallad medborgarbudget som skulle avgöra hur en summa pengar skulle användas i området. Omröstningen lockade förhållandevis få att rösta, men visade samtidigt hur information fungerar respektive inte fungerar i Dalaberg och Hovhult. Arbetet med medborgarbudgeten och resultatet följdes också för den här skriftens skull.

Vidare har material från kursen "Sustainable Development in a Local Context" använts. (se sid 37)

workshops

Under arbetet med tidigare områden i projektet MSM har workshops varit ett sätt att samla information. Planen var att hålla minst en även på Dalaberg, men i förberedelserna för denna tog jag beslutet att vänta. Workshops i tidigare områden har varit i första hand samtal kring bilder och kartor, och kanske skulle jag ha hållit en sådan vid något av Mötesplatsens språkcaféer eller andra aktiviteter. Dessa möten är dock till för att dels öva svenska, dels diskutera aktuella ämnen. Så i stället för att hålla en egen workshop har jag suttit med vid språkcafé, hantverksträff, stickcafé och öppet hus i Mötesplatsens andra lokal där det finns tillgång till vävstol, symaskin och mjuka soffor att samlas i. Vid dessa möten har jag i ett par fall kunnat ställa frågor om området till en grupp människor och det har hanterats som samtalen kring en workshop i de tidigare områdena.

Med lärdomar från området är tanken att en workshop ska hållas i samband med presentationen av denna skrift. Resultatet av den samlas in på samma sätt som allt annat material och läggs som bilaga till analysen. Detta för att på fler än ett sätt presentera syftet med att en sådan här analys görs, att visa att det handlar om att samla in invånarnas åsikter och tankar.

en kurs på masternivå

Under hösten 2009 gick kursen “Sustainable Development in a Local Context” (Hållbar utveckling i ett lokalt sammanhang) på masternivå vid Chalmers Arkitektur i Göteborg. Ett 30-tal studenter använde Uddevalla som exempelområde i ett projekt där de från analys till projekt planerade för ett framtida, mer hållbart Uddevalla. I kursen fick grupper använda förutbestämda områden i Uddevalla i sina analyser. Dessa områden var i flera fall desamma som det också skrivs platsanalyser kring. Därför har både analys och vissa fördjupningsprojekt kunnat bidra med material även i arbetet med den här skriften. Hela kursens material ställdes ut på Bohusläns Museum under januari 2010 under den gemensamma titeln “Anslutning”.

I kursens första del analyserades alltså områden i kommunen, och ett av dem var Dalaberg, Hovhult, Helenedal. I denna uppgift på bara några dagar kom en grupp studenter fram till att de norra stadsdelarna har följande styrkor och svagheter:

STYRKOR	SVAGHETER
De flesta som bor i området trivs med att bo här och om de flyttar sker flytten ofta inom området.	Segregation, både i förhållande till övriga delar av Uddevalla och inom området. Denna upplevs såväl mentalt som fysiskt. I det senare fallet spelar de större vägar som delar av omådena en stor roll.
Det är nära till naturen.	Få möjligheter till anställning inom området.
Det finns många olika föreningar i området exempelvis inom kultur och sport.	Hög arbetslöshet vilken i kombination med närheten till det mesta men behöver gör att många inte finner någon anledning att lämna området vilket i sin tur leder till ökad segregation.
Kommunen verkar satsa på att förbättra för de boende i området genom exempelvis fritidsgården, näridrottsplats och Mötesplats Dalaberg.	Avsaknad av sammanlänkade cykel- och gångvägar inom området. Många undviker tunlarna i området. För att slippa gå genom dessa korsar man stället gator som saknar övergångsställe, vilket leder till en ökad risk för trafikolyckor.
Det mesta man behöver finns inom området; skolor, dagis, vårdcentral, apotek, kyrka, mataffär, fritidsaktiviteter osv.	Delar av området har dåligt rykte i Uddevalla.
En fungerande kollektivtrafik.	
Bilfria gator inom de olika områdena vilket gör det lätt för barnen att leka här.	

Hela arbetet som 31 studenter gjorde under 14 veckor, både analys och projekt, finns att hämta och läsa på **www.motesplatsmedborgare.se**

ett studentprojekt - Green Seed

Ett av idé-projekten i den här kursen kallade sig GREEN SEED och handlade om odling, matkultur och samarbete i ett nybyggt komplex nära vägen i sydöstra Dalaberg. I texten om projektet kan man läsa:

"Vi tror att genom att integrera invånarna skulle man kunna uppnå ett mer socialt integrerat samhälle i stort. Personer från olika kulturer skulle kunna förstå varandra på ett bättre sätt vilket gör att man får större acceptans för varandra.

Kommunen prioriterar ofta förbättringar i andra delar av Uddevalla, exempelvis stadskärnan och Torpområdet. Det faktum att vi arbetar med Dalaberg uppmuntrar en mer balanserad och mer rättvis utveckling av Uddevalla.
(...)
Baserat på information från intervjuer fick vi också veta att området saknar en större mötesplats än den som finns idag och även intressanta platser för ungdomar. En av huvudidéerna vi övervägde var nödvändigheten av att lära sig om varandras kulturer och även om medvetenheten kring hållbarhetsfrågor.

Därefter bestämde sig gruppen för att utveckla en designstrategi som kallas Green Seed – ett Matkulturcenter och en Community Garden *– platser som kan innefatta alla ovan nämnda egenskaper. Vi tror att genom att arbeta med något som är nödvändigt för att leva – mat – och alla attraktiva aktiviteter utvecklade kring detta ämne, är det troligt att invånarnas rörelsemönster förändras."*

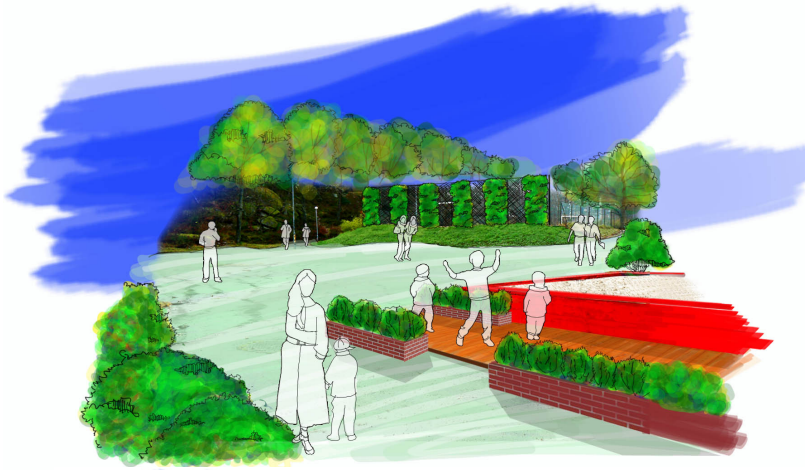

Projektet tog också avstamp i att ett gemensamt växthus redan fanns i området, samt i intervju-svar från människor som ville utnyttja bostadsgårdarna till mer odling. Att dessutom samman-koppla verksamheten med både kursverksamhet, marknad och matkultur gör att projektet tar fasta på flera starka krafter som redan finns i området. Även om Green Seed bara är ett idéprojekt kan flera tankar ur projektet ha en grogrund i verksamhet som redan finns. Vid presentationerna av student-projekten fick studenterna bakom förslaget frågor om samarbeten med Uddevallahems växthus, om boendeinitiativ och om utnyttjande av existerande lokaler i området. De tyckte själva att det visade att det finns en möjlighet för flera av deras idéer i den bebyggelse och i den verksamhet och de samarbeten som redan finns.

Hela idé-projektet finns att ladda ner och läsa på **www.motesplatsmedborgare.se**

bilder från studentprojektet “Green Seed” *- en idé om ett odlings- och matkultur-center*

TANKAR KRING KONSEKVENSER

Efter att jag pratat med alla dessa boende i Dalaberg och Hovhult har jag förstås själv fått en bild av hur området fungerar. Detta är därför en mycket enkel konsekvensanalys, baserad på det jag fått fram under arbetets gång. Vad händer...

...om man inte gör någonting?

Om allt fungerar som det alltid har gjort, så arbetar Dalaberg och Hovhult vidare, projekt för projekt för invånarnas skull. Husen är och blir alltmer slitna, men invånarna trivs med varandra och sina initiativ. Uddevalla har alltså chansen att på sätt och vis vara proaktiva genom att göra fysiska förändringar i området, innan området i sig är anledning till klagomål.

Inom området finns alla former av bostadsägandeformer, men i enklaver. Dessa grupperingar stärks och förebyggande verksamhet övergår i “åtgärder” allt eftersom områdena slits och används. Det är märkligt hur ett så blandat område kan vara så separerat och segregerat inom en såpass liten yta.

Om man inte gör någonting verkar områdets utveckling alltså handla främst om slitage och underhåll, samt bibehållen verksamhet. Men också om integration och invandringspolitik. Mycket fungerar och engagemanget i området är förhållandevis stort och hjärtligt, men utan stöd riskerar man slita ut eldsjälarna.

...om man satsar på hållbarhetsinitiativen?

Om man skulle vilja öka mängden bostäder i Uddevalla har man chansen att i Dalaberg och Hovhult prova en riktig blandstad. Här finns redan flera sorters boende i flera prisklasser, dock inte den högsta och mest lyxiga. Flera boende har uttryckt att det är en styrka i området att “ingen är bäst”, och att bygga vidare i sådan tradition genom att i samma fastighet blanda äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt skulle kunna locka nya invånare till området. Det är ett svårfinansierat bygge, men enligt hur området fungerar idag, ett man skulle tjäna på i längden.

Dessutom är just miljonprogramsområden som står inför renovering och upprustning intressanta ur ett hållbarhetsperspektiv, då liknande områden byggts om till exempelvis passivhus (Brogården i Alingsås). Inför en upprustning av någon del av Dalaberg eller Hovhult finns alltså möjligheten att bygga med särskild miljöprofil. Det skulle också kunna locka nya kategorier boende till området.

Brogården Alingsås

Ett sätt att öka kapaciteten för de befintliga bostadshusen vore också att, när det är möjligt, slå ihop två mindre lägenheter till en större. De större lägenheterna saknas då många stora familjer bor här. Dessa familjer bor idag i lägenheter som är för små. Om nybyggnation av bostäder på Dalaberg och i Hovhult skulle bli aktuellt är det främst större hyresrätter som efterfrågas enligt hur bostadsköerna ser ut idag.

Det handlar också om integration, trygghet och social hållbarhet. Att även sprida ut de nyanlända invandrarna i fler områden skulle hjälpa Dalaberg i att det inte längre handlar om så många lägenheter med tillfälliga första boenden. Satsningarna på boende i stadsdelarna skulle enligt studier från andra invandrartäta områden i Göteborg tjäna på att blanda invandrare och etniska svenskar, i olika stora, olika dyra boenden. Förtjänsterna handlar om trygghet, gemenskap och trivsel och därmed integration och minskade klyftor. Man behöver dock se upp så att man inte bygger nya "enklaver" i ett redan mycket uppdelat område. Rusta hellre upp ett hus i taget i den befintliga bebyggelsen, med målet att de boende ska kunna bo kvar, för att så många som möjligt ska känna att just de och deras boende är värda att satsas på.

Bland studentförslagen från Chalmers i januari 2010 fanns ett projekt om odling och matkultur på Dalaberg. I området finns redan ett växthus med möjligheter till kollektiv verksamhet och så kallad stadsodling. Jag tror det här är ett koncept som passar Dalaberg och Hovhult som hand i handske.

Här finns de ideella krafter som behövs, och de organisatoriska ramar som behövs till att starta oprövade verksamheter genom Mötesplatsen och Navet. Den samverkansgrupp Navet utgör ger också möjligheter till samarbete om odlingsbara markbitar och ägandefrågor. Att området även erbjuder så många olika kulturer och traditioner kring mat och livsmedel gör att odling just här, skulle kunna innebära allt från kursverksamhet till kulturfestivaler som effekt.

Dalabergs växthus

Planerarna på Uddevalla kommun tittar redan nu på möjligheter till kolonilottsodling i området efter ett önskemål som kommit in till Mötesplats Dalaberg. Intresset och möjligheterna finns alltså redan här!

Hållbart kan också tolkas som beständigt, och för att få positiva förändringar att bestå krävs att de som lever mitt i förändringen förstår och tar den till sig. Det gör att allt arbete med fysisk miljö skulle tjäna på att använda arbetskraft från området, idéer från boende, barnens kreativitet i skolan... Kort sagt i den mån det är möjligt komma inifrån. Särskilt i ett område med hög andel invandrare och flyktingar tjänar man på satsningar som stärker gemenskap, samhörighet och tillhörighet.

...om man gör det mesta av vad den här analysen kan ge?

Min förhoppning är att arbetet med den här analysen, och samarbetet mellan Mötesplats Dalaberg och Uddevalla Kommun gör norra Uddevalla till ett område där alla känner sig delaktiga och räknade med. Invånarna pratar redan om “Mitt centrum”, “Vårt område”. Men det är också många som pratar om området som en hållplats i livet, på väg någon annan stans. Genom att ta tillvara de krafter och de idéer som föds inom området, kanske fler hittar en anledning att stanna och ta hand om sitt Dalaberg. Sitt Hovhult. Vårt Norra Uddevalla. Där små idéer och stora visioner inte stannar hemma vid köksborden, utan lyfts fram och, i den mån det är möjligt, genomförs.

Många idéer, visioner och problem som tas upp i den här skriften går att ta tag i på hemmaplan. Förhoppningen är att Dalaberg och Hovhult lyckas hitta vägar för att förändra själva samtidigt som man också har en tydlig struktur gentemot Uddevalla Kommun när stöd därifrån behövs. Samtidigt som mycket kan göras lokalt och på egen hand, är min förhoppning även att Uddevalla Kommun ser potentialen i de här stadsdelarna och vågar satsa på bostäder, hållbarhetsprofil och att använda de styrkor områdena redan har.

“Försök hitta permanent finansiering till verksamheter som redan fungerar i stället för att hitta på nya”

FLER KONKRETA IDÉER OCH VISIONER
- några stora, några små, som samlats in under arbetets gång.

- uttagsautomat för kontanter
- inventering och upprustning av gångvägar
- blanda boendets ägandeformer inom fastigheter
- blanda fler storlekar på lägenheter i samma fastighet
- fasadrenoveringar med nya ytskikt och klara färger
- permanenta former för projektanställningar som förnyats i mer än tre år
- ett café som är öppet sent på kvällarna
- en plats “efter Fritidsgården”
(för de som blivit för gamla, men som fortfarande behöver någonstans att vara)
- kollektivtrafik även åt andra hållet runt Dalaberg
- bygg ut växthuset med odling runtom
- kolonilotter
- placera svenskar och invandrare medvetet blandat
- placera nyanlända invandrare även på Skogslyckan
(eller ännu hellre i helt andra områden för att blanda folk och möjligheter)
- en trygghetsvandring per termin med skolorna

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

MÖTESPLATSENS FORTSATTA ARBETE

Mötesplatsens och Navets roll som remissinstans mellan kommun och medborgare ger en plattform att driva igenom idéer ifrån. Naturligtvis måste kommunen engageras angående tillstånd, bygglov och annat, men kanske kan Dalabergs- och Hovhultsborna även hitta projekt man kan genomdriva helt på egen hand? Kanske kan man hitta fler sorters idéer som man kan söka medel och kraft till genom Mötesplatsen?

Förhoppningen är att Mötesplats Dalaberg är den sammanförande kraft som får idéer och möjligheter att hitta varandra. Föreningen Navet kan i framtiden användas som remissorgan för Uddevalla kommun i frågor som rör specifikt Dalaberg och Hovhult, och då även räkna in Helenedal. Föreningen ska också ha eget mandat att genomdriva projekt och förändringar där kommunen inte nödvändigtvis behöver vara inblandad. Det här ger stora möjligheter för framtiden då frågor lättare hamnar på rätt bord, och snabbare kan omsättas i handling. Via Mötesplats Dalaberg har därför makten över närområdet till viss del flyttats ner, närmare dem som faktiskt berörs..

Som en del i arbetet mot en förstärkt närdemokrati, och närhet till möjligheter till påverkan för norra Uddevalla, kan Mötesplats Dalaberg exempelvis kalla till öppna möten i sakfrågor. De som kommer på mötet blir områdets röst i just den frågan. På det här viset skapas en represenatativ församling med frivilliga representater i varje ärende. Föreningen ska helt enkelt vara ett paraplyorgan och ett forum *”för områdets bästa”*.

Som del av den modell för demokrati i närområden som Uddevalla kommun arbetar fram, genom projektet MSM, får Dalaberg och Hovhult nya och tydligare möjligheter att påverka sin egen närmiljö. Man kan lösa sina egna problem på egen hand, samtidigt som man blir en tydligare definierad samtalspartner gentemot Uddevalla kommun och Stadshuset.

Ordet Närdemokratiområde beskriver vad det handlar om: Inflytande över ens eget närområde.

BILDFÖRTECKNING

Om ej annat anges är bilden tagen av, ritad av eller monterad av Lisa Åhlström ©, alternativt hämtad som gratis clipart, eller för icke kommersiellt syfte från bildbank eller arkiv som tillåter detta.

Kartan som används på sid. 10, 19 och 27 är sammanställd av den grupp Chalmersstudenter som gjorde en analys av Dalaberg, Hovhult och Helenedal i september 2009.

sid. 14 Navets logotyp
sid 17 Bilder från Uddevallas Natur och Kulturguide
sid 20 mitten: Chalmersstudenternas analysarbete
sid 21 Chalmersstudenternas analysarbete
sid 23 diagram från Chalmersstudenternas analysarbete
busskarta från **vasttrafik.se**
sid 24 överst: busskarta från **vasttrafik.se**
sid 25 Chalmersstudenternas analysarbete
sid 26 Chalmersstudenternas analysarbete
sid 29 Mötesplats Dalaberg
sid 32 överst: kommande FÖP Uddevalla stad
nederst: gällande FÖP Uddevalla stad
sid 33 gällande FÖP Uddevalla stad
sid 37 Chalmersstudenternas utställning
sid 38 studentprojektet Green Seed
sid 40 överst: Chalmersstudenternas analysarbete
sid 41 överst: Chalmersstudenternas analysarbete
nederst: Passivhuscentrum Alingsås

KÄLLOR OCH LITTERATUR:

Bohusläningen - dagstidning

Mötesplats Dalabergs olika informationsblad

Att bygga broar tillsammans -
En studie om samverkan och delaktighet
i ett utanförskapsområde,
Hultgren och Ringberg , Högskolan i Väst 2010.

TACK TILL

...alla som på olika sätt bidragit med sin kunskap, med material, med åsikter, idéer eller engagemang i samband med den här analysen.

Särskilt tack till dem som givit av sin tid vid möten, workshops och kanske framför allt i intervjuer! Tack Nina, Mia, Åke, Sigge, Hendren, Issa, Robert, Milenka, Milena, Anette och ni andra för våra längre samtal. Tack till alla andra som jag pratat med både på plats i området, per telefon och via email.

På tu man hand har jag talat med många Dalabergs- och Hovhultsbor på plats, utan att egentligen kunna kalla samtalen för intervjuer, men tack till alla som svarat på mina frågor, samtalat en stund eller visat mig vägen.

Ett extra tack också till Bohusläningen och Eva-Karin Andersson som bidrog till historiken!

Tack också förstås till Uddevalla kommuns politiker och tjänstemän som fått svara på spridda skurar av frågor i takt med att jag samlat in undringar, oklarheter och framtidsvisioner.

/Lisa Åhlström
Göteborg 2011

INTERREG
www.interreg-sverige-norge.com

MSM
MÖTESPLATS MEDBORGARE
Fredrikstad kommune - Uddevalla kommun

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

UDDEVALLA KOMMUN

AVANCEZ
1829